

IN CONCERTO

Igramo občutke,
misli, dogodke

Asian Dub Foundation v K4

V ljubljanskem K4 so se ponovno pri nas znašli Asian Dub Foundation. Množica, ki se jim je pridružila, se je v trenutku prepustila zvokom kitare, basov, tolkal, elektronike in navsezadnje tudi idejam in besedilom, ki jih tako imenovani bojovníki enaindvajsetega stoletja, posredujejo poslušalcem. Asian Dub Foundation (ADF), zasedba petih Britancev azijskega rodu, je tokrat v Sloveniji gostovala že tretjič, prvič se je pri nas pojavila kot predskupina Rage Against the Machine, drugič na festivalu Rock Otočec.

Tokrat je premajhen oder K4 zavzela dvakrat, prejšnji tork in sredo. Karte so bile razprodane. V dveh prostorčkih se je oba večera gnetlo čez petsto ljudi, za pravi občutek pa se je bilo nedvomno treba zrinuti med množico. Po tem dejanju je bilo končno mogoče dostojno prisluhniti glasbi in brez premisleka potrditi, da so vokali ADF resnično predirljivi, ritmi iznajdljivi, besedila pa ostra, tu in tam celo napadalna. Kot pravijo sami, sicer sovražijo ločevanje glasbe na besedilo na eni strani in melodiko ter ritem na drugi. "Ne pišemo učbenika, po katerem bi se bilo treba ravnati, ampak ustvarjamo glasbo."

Pravzaprav glasba ADF sama po sebi verjetno ne bi bila niti tako posebna, če ne bi bila tako živa, kot je. Zdi se, da nekateri sicer še vedno verjamejo, da k prepletanju hard-raggae ritmov, indo-dub basovskih linij, s sitarjem inspiriranih kitar, rapa, jungla in "tradicionalnih" zvokov spada tudi večja aroganca, in v njej ne iščejo novih idej. Prav to pa je v glasbi ADF še vedno najbolj zanimivo, in to kljub poplavi bendov, ki v svojih izdelkih mešajo elektronske drum 'n' bass ritme z junglom, reggaem in punkom, to pa začinijo še z zvoki orientalskih tradicionalnih glasbil. Seveda pa ne bi imelo smisla govoriti, kako je kakšno izmed glasbenih vrst treba poslušati, še manj pa, kako jo je treba doživljati.

Chandrasekhar, kitarist ADF, je pred kratkim zapisal: "Vselej bodi tudi skladatelj, ne le izvajalec. Napadi brez vseh principov in simbolov. Komaj takrat bo vse skupaj začelo dobro zveneti." Ta izjava lahko pravzaprav povzame idejno zasnovano skupino. Prav gotovo imajo fantje, ki se bližajo štiridesetim, močno zaledje tudi v socialni problematiki, predvsem antirasističnih idejah, nad katerimi se navdušujejo že vse od svojega nastanka.

ADF so do zdaj izdali tri plošče, prvo leta 1995, po zadnji z naslovom "Community Music" pa že pripravljajo novo. V Ljubljano so v tork prišli iz Sofije, v četrtek so s svojimi zvoki že prebadali Hrivate, v petek Italijane, v soboto Švicarje. Ritem koncertov je precej divji. Vendar pa jim to, vsaj po ljubljanskih koncertih sodeč, ne povzroča velikih preglavic, saj sta se oba zaključila silovito. Z vročimi glavami in prepotenimi telesi.

Maša Mikola

Marš in drugi glasovi

Simptomatično: v komunističnem režimu mariborski študentski radio zaradi zakona in reda ni smel nastati, v novem pa zaradi zakona in reda ni smel obstati

HRABRO, OJŠTRO, DOSTOJANSTVENO

ni že samo s svojo navzočnostjo podpirali komunizmu sovražno idejo, da "mislijo drugače". Gospodarjev nove morale, ki po spremembi režima ni več mogla prenesti pogleda na tamkajšnje pokvarjeno mladino, med njimi seveda ni bilo.

Kar je potem od "mladih" mariborskih bojev za demokracijo ostalo, je bil samo še radio Marš. Celotno v primeru, ko o njem nismo mogli reči nič pametnega, smo se ob njegovi zgodbi lahko zmeraj nasmejali: bil je več kot zgolj študentski radio. Radio Marš je bil simbolna točka odpora proti trdorokcem, ki so tako radi ljudem kratili veselje do življenja in mišljenja. Kdor pozna vsaj nekaj upov, ki jih je negovala mestna civilna gverila, ki mu je vsemu in vsem navkljub krčila institucionalno pot, mora biti danes po pravici potrto: to, da bi študentski radio ugonobila univerza, je pač bolj resnično od resničnosti. Simptomatično: v komunističnem režimu mariborski študentski radio zaradi zakona in reda ni smel nastati, v novem pa zaradi zakona in reda ni smel obstati. In morda za tiste, ki bi ta simptom radi odpravili z nakladdanjem o pravni kultu-

ri in legalizmu, ki da ga univerza mora negovati, na tem mestu ni odveč opomba, da siceršnje univerzitetno čaščenje zakonitosti ta čas na najhujši možni način razkriva škandal s kitajskimi študenti.

Filozof in iskren prijatelj radia Marš Boris Vezjak je v imenu Zofijinih ljubimcev prejšnji teden na tiskovni konferenci o preživetju Radia Marš pozval mariborsko inteligenco, "naj se oglasi zdaj", ko so študentskemu radiu štete zadnje ure. Saj ne da bi temu plemenitemu glasu obupa hotela odvzeti kak up, ampak kdor je vsaj približno spremljal zatiranje mariborskega študentskega radia, temu je jasno, da je mariborska inteligenca na čelu z rektorjem mariborske univerze dr. Ludvikom Toplakom o obstoju tega medija že zdavnaj rekla vse: tedaj namreč, ko se je na sodišču pod pretezo zakona in reda začela boriti za njegov izbris s svobodnega medijskega ozemlja. Mariborska inteligenca je mit, s katerim rektor in njegovi strašijo tiste, ki jim svobodna beseda in duh v tem skrahiranem mestu še kaj pomenita.

Dragica Korade

PREJELI SMO

Svobode duha
ni mogoče ukiniti!

Ker je še zlasti univerza deklarativno zainteresirana za vzpodbujanje humanistike, se retorično sprašujemo: kako zelo iskreno je to prizadevanje še zlasti v študentskih okvirjih, če jo onemogočamo prav pri njenih koreninah?

Zofijini ljubimci, ki združujemo svoje vizije v društvu za razvoj humanistike, z žalostjo ugotavljamo, da naši in številni drugi apeli proti ukinitvi Marša niso pomagali prepričati vodstva mariborske univerze, da bi odstopilo od perfidne tožbe, ki je pripeljala do ukinitve radia. Prav tako obžalujemo, da mariborska občina ni posegla v nastali pravni spor in z ustreznimi pravnimi akti poskušala rešiti radio. Posledice so očitne: mesto Maribor, univerza, civilna družba in slovenska javnost izgubljajo praktično edini politično in ekonomsko samostojen civilnodružbeni medij v mestu, s tem pa je zadana krepka zasušnica vsem študentskim in civilnodružbenim interesnim skupinam in posameznikom, ki so sebe skozi medijsko odprtost Marša uspešno realizirali.

Kot smo že nakazali v poprejšnjih apelih, je v resnici prav neverjetno in zmerom znova strašljivo, kako malo je samemu mestu mar za ohranitev vsaj minimalnih alternativnih, kritičnih in intelektualnih impulzov, ki jih s sabo prinašajo heterogene interesne skupine v želji, da bi družbeno in kulturno dogajanje bogatilo, ljudi pa naredile senzibilne za drugačnost in odprtost. Enkratni prostor za prezentacijo teh impulzov je doslej ponujal Marš. Spomniti velja, da je tudi študentski časopis Katedra, tedaj prav tako edini neodvisni "intelektualni" tiskani medij, pred osmimi leti sramotno propadel. Njegovi po-

grebci (in ve se, kateri) so takrat v javnosti premeteno postregli z naslednjim lažnim argumentom o njegovi ukinitvi: "Današnji časi so takšni, da ni več potrebe po kritičnem časopisu takšnega kova." Je mogoče, da se je zdaj zgodba zares ponovila in da bo k njej znova pripomogla indiferenca širše javnosti? Čeprav je mestna občina Maribor imela nedvomne in hvalevredne zasluge za to, da je radio obstajal, smo v teh delikatnih trenutkih, ko gre za življenje in smrt, pričakovali, da ne bo dovolila takega nadaljnega stampega izganjanja pobud in idej civilne družbe. Vendar očitno ni našla svojega motiva za posredovanje.

Zofijini ljubimci, povečini študenti humanističnih smeri na mariborski univerzi, ki smo se pet let vsak teden pojavljali na Maršu z željo, da bi vzpodbujali interes za humanistiko in še zlasti filozofijo, smo zdaj ukinitve radia doživeli na lastni koži. Po več kot 300 enournih oddajah o humanistiki, družboslovju, intervjujih, talk-showih, recenzijah in ostalem pomeni namreč ustavev dela naših aktivnosti. Mesto bi se moralo zamisliti nad tem, kateri mediji in kateri vzvodi v njem so sploh še tisti, ki omogočajo prezentiranje humanističnih in družboslovnih vsebin, kar nam je omogočal radio Marš. Ker je še zlasti univerza deklarativno zainteresirana za vzpodbujanje produkcije humanističnih vsebin ali humanistike sploh, katere manjke v Mariboru, ki ga imajo za trijumf tehnokratske pameti in kraj izgubljenih priložnosti, že večkrat izpričan, se zato retorično sprašujemo: kako zelo iskreno je prizadevanje za mariborsko humanistiko še zlasti v študentskih okvirjih, če jo onemogočamo prav pri njenih koreninah?

Zofijini ljubimci se ne bi želeli spuščati v pravno podlago spora o lastništvu, ker menimo, da se je o tem že izreko vodstvo radia Marš. Želeli bi poudariti le, da je univerza očitno zavestno vztrajala pri tožbi (navzlic vsem pozivom) s popolno vednostjo in odgovornostjo za posledice, ki se zdaj kažejo v koncu oddajanja radia Marš in izgubi frekvence, nadalje pa še prekinitvi študentske in civilnodružbene dejavnosti na njem. Vendar lahko kot ljubitelji Zofije ocenimo racionalnost in argumentativno utemeljenost izjav, ki so bile podane kot razlogi za vztrajanje pri tožbi. Popolnoma absurdne se nam tako zdijo izjave univerze, ki pravi, da radio Marš niso ustvarjali študentje. Pri tem naša modra Zofija ne more kaj dosti pomagati - svojo študentsko legitimeteto lahko dokažemo z indeksi mariborske univerze, četudi nas je zaradi njih počasi sram! Te izjave nas napeljujejo zgolj na dva sklepa: bodisi nekdo sploh ne pozna razmer na radiu bodisi nekdo z izjavami preprosto vara.

Prav tako nesmiselna in neresnična je trditev, da je na radiu Marš prišlo do uzurpacije medija zaradi ozkih interesov ljudi, ki jih študentsko delo na njem ne

zanima. Kot marševci, ki smo pri radiu sodelovali kot pisci, moderatorji, tehniki in uredniki, lahko kompetentno sodimo o razmerah na njem in takšna argumentacija se nam prav tako zdi privlačna za lase. V boju za preživetje, s katerim se je vsa ta leta radio spopadalo in h kateremu je pripomogla prav univerza, saj ga nikoli ni niti poskušala financirati (edino sodelovanje, ki ga je univerza v teh letih uspešno realizirala z Maršem, je bila tožba proti njemu!), kakšno ekonomsko ali politično interesno delovanje preprosto nikoli ni bilo mogoče. In prav v tej brezinteresnosti in pripadnosti čisti ideji, viziji samostojne misli in drugačnosti se je ves čas ravno kovala in kalila največja vrlina Marša! Je mogoče, da vodstvo univerze pod oznako "ozki osebni interesi" misli na idejno odprtost, intelektualno delo in svobodo duha? Odgovor se ponuja kar sam po sebi!

Prav tako neverjetno demagoški je poziv univerze, da se radio vrne študentom. Kako ga bo vrnila zdaj, saj sploh ni povabljen k ustanavljanju novega zavoda Marš in torej po tožbi, ki jo je zakuhala, nad njim ne bo imela nobenega vpliva? Katerim študentom torej, saj smo ga ravno ustvarjali študentje? Očitno želi tu nekdo ustvariti delitev na tiste prave in neprave, na lojalne in tiste nelojalne, pokorne in nepokorne. Marševci so v svojih medijskih odgovorih že večkrat ponovili, da namerava univerza iz Marša narediti svoje trobilo, nastaviti svoje lojalne "would be" študente in da je ravno v tem njen partikularni interes po ukinitvi. Zdaj ji ne bo uspelo niti to. In vprašati se je treba še po vzrokih za dejanja in razmišljanja: kako je mogoče, da nekdo razlikuje med lojalnimi in nelojalnimi študenti, saj naj bi vendar univerza bila od politike avtonomna institucija, ne pa nekakšna monarhija?

Vodstvu univerze in drugi javnosti bi želeli sporočiti, da z ukinitvijo Marša ne bo doseglo ukinitve našega dela. Svobodni duhi veje, koder hoče, in zato ga z zbriso kakšnega medija ni mogoče omejiti ali utišati. Zdaj, ko se v nekaterih časopisnih medijih v Mariboru še zlasti novinarji premalo zavedajo, da s svojo ponižnostjo pred diktatom kapitala prodajajo svojo lastno umsko in kritično avtonomijo, bi lahko nastopil tudi pravi trenutek za njihovo refleksijo o tem, kaj pomeni ukinitve nekega medija in molk ob njem. Ga bodo ponovno tiho podprli, ne da bi se ovedeli, da ravno sebi kopljejo jamo? Zato bi Zofijini ljubimci ob tej priliki želeli pozvati še k širši razpravi o pomenu medijev, ko gre prav za to - miselno avtonomijo in digniteto uma. Kajti sicer se nam bodo Marši dogajali še marsikje drugje.

Zofijini ljubimci, društvo za razvoj humanistike, zanje Vid Hudrap, Uroš Murko, Tjaša Brzin, Boris Vezjak, Boštjan Lah in Andrej Adam

Marš ponovno
nastaja!

Že leta 1992 je Slavko Splichal opozarjal, da razumemo novo medijsko politiko preveč enodimenzionalno, le kot rešitev iz spon državne ideologije, pri čemer zanemarjamo negativne posledice vladavine trga na področju medijev, ki se jih mnoge zahodne države že dolgo zavedajo. Posledica državnega vplivanja je politična cenzura, posledica delovanja trga pa je tržna cenzura oziroma, kot pravi Pierre Bourdieu, da svobodna konkurenca proizvaja uravnilovko in ne programske raznovrstnosti. Nove družbene spremembe so imele za Marš pogubne posledice. Nekoč fleksibilen mladinski medij je sprva pripomogel, da je mariborski radiodifuzni prostor na novo zadihal, a je že po nekaj letih postal le še forma, brez vsebinske vrednosti. Izgubljal se je zaradi različnih zunanjih, a tudi notranjih sprememb in trenj. Prvi in najočitnejši razlog nazadovanja je bil v tem, da sodelavci niso našli odgovora na nove družbene izzive.

A zadeva ni tako preprosta. Raziskave o spremembah pri mladini v devetdesetih so pokazale, da je le-ta manj politična, da daje prednost zasebnosti pred javnostjo in da je bolj nacionalno usmerjena. Po drugi strani pa opažamo izgubljanje civilne družbe, ki naj bi se prav tako umaknila v zasebnost ali pa so njeni nosilci iz prejšnjega sistema prevzeli vodilne družbene položaje. Oba razloga sta Maršu kot mediju, ki potrebuje angažirano mladino in dobro razvito civilno družbo, prav gotovo odvzela nekaj prepoznavnosti.

Marš je v osemdesetih imel civilno družbo, medtem ko jo je v devetdesetih izgubil, čeprav je treba upoštevati tudi izgubljanje civilne družbe same. To dejstvo, a tudi neangažiranost mladine ter ekonomsko-socialna kriza Maribora (Radio Študent Ljubljana deluje v devetdesetih dokaj nemoteno), je predstavljalo za Marš še večji pritisk pri iskanju primerne odgovora. Posledice so bile temu primerne: sodelavci so odhajali, za seboj puščali kadrovske in strokovne luknje...

Zadeve pa niso tako črne. Če bo potencialni zavod, ki naj bi ga ustanovila ŠOUM in Društvo za podporo radia Marš, dobil obstoječo frekvenco 95,9, bomo priča nečemu, kar se do sedaj še ni zgodilo (če bo ŠOUM izpolnjeval svoje obveze, seveda): dobili bomo Marš! To bo krona dvajsetletnih prizadevanj in prepričanja, da drugo največje univerzitetno mesto takšen medij potrebuje. V tem primeru se bodo trenutne ponovne tegobe radia Marš pokazale celo kot dobrodošle.

Zakaj novi Marš in kakšnega si predstavljamo? Poleg klasično informativno-razvedrilno-izobraževalne triade so lahko druge funkcije tega medija tudi podpora mladim, civilni družbi ter razvoj kvalitetnega novinarstva, s tem pa bo gotovo tudi univerza veliko pridobila. Če bo pričel delovati kot radio študentov za študente, upam, da to ne bo pomenilo zgolj obdelave tovrstnih tem, ampak bo zavedalo predvsem odnos študentov do današnje lokalne, nacionalne in globalne družbe. Hkrati pa bi se morali že od začetka zavedati dejstva, da ima tudi nova demokratična družba veliko svojih izzivov, ki so precej drugačni kot tisti, ko je Marš nastajal.

Kontinuiteta delovanja bi morala zajeti vsa področja radijskega dela, predvsem pa vsebinsko, sporočilno dimenzijo. Odgovoriti bo potrebno vsaj na tri vprašanja: komu, kaj in kako? Ali delati radio samo za študente (bilo bi škoda) oziroma katere so ciljne skupine takšnega medija? Kako te populacije doseči? Kje so ključni problemi današnje družbe?

Upam, da novi Marš ne bo odgovoril na izzive novega časa s pretirano komercializacijo, saj bi zelo verjetno potonil v morju novih komercialnih postaj, ampak bi lahko dodal nekaj novega na področju, na katerega smo Mariborčani pozabili. Njegova drugačnost je lahko njegova prednost, pri čemer število poslušalcev ni osrednje, ampak postransko merilo. Upam tudi, da bodo vsi tisti, ki so Marš ustanavljali, pomagali s svojimi izkušnjami novim sodelavcem in s tem pokazali odnos do razvoja civilne družbe, ki so ga v prejšnjem sistemu tako vztrajno želeli.

Boštjan Lah

Damijan Sovec